

PROFESSORILIITTO
PROFESSORSFÖRBUNDET
FINNISH UNION OF UNIVERSITY PROFESSORS

Helsinki 26.4.2022

Eduskunnan sivistysvaliokunta

Asia: Professoriliiton lausunto Valtioneuvoston selonteosta julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2023–2026 (VNS 2/2022 vp)

Professoriliitto (myöhemmin liitto) kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto Valtioneuvoston selonteosta julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2023–2026. Sivistysvaliokunta on ilmoittanut, että se käsittelee selontekoa oman toimialansa osalta.

JTS 2023–2026 (tässä JTS) tarkastelee paitsi menokehystä myös tuloja ja edellisten tasapainotusta suhteessa vakaussopimukseen ja sen viimeaikaisiin huojennuksiin. Vaikka suunnitelma on tehty epävarmassa tilanteessa ja sumeaan tulevaisuuteen, se antaa liiton näkemyksen mukaan poikkeuksellisen realistisen ja tulevaisuususkaisen kuvan, jonka varaan on hyvä uusintaa pohjoismaista demokraattista hyvinvointiyhteiskuntaa. Valmistelijat ovat tehneet hyvää työtä, ja liitto kiittää erityisesti parlamentaarisen TKI-työryhmän ja rahapelituottojen uudelleenjärjestämisen sisällyttämistä suunnitelmaan leikkausten peruuttamisen lisäksi. Huolemme tieteellisen tutkimuksen asemasta, tutkimukseen perustuvan ylimmän opetuksen ja TKI-toiminnan resurssoinnista on kuultu, ja JTS:n mukaisin resurssein voidaan alkaa toteuttaa päivitettyä Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota 2030. Lisäresurssoinnin katsomme parantavan suomalaisten tutkijoiden osallistumista kansainvälisiin ja nopeasti viime aikoina muuttuneisiin kilpailutuihin tutkimusrahoitushakuihin ja -yhteistyöhön.

Lausunnon pääkohdat:

- Suomen tavoitteena on nostaa tutkimus- ja kehittämismenot 4 prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen. Julkisen talouden suunnitelmassa vuoden 2023 valtion T&K-panosten kokonaisuutta on korotettu 344 miljoonalla eurolla edelliseen kauteen verrattuna ja verotuloarvioissa on huomioitu tutkimus- ja kehittämistoiminnan lisävähennys, jonka verotuottoa alentavaksi vaikutukseksi on arvioitu vuositasolla 100 miljoonaa euroa. Toisaalta lisävähennys lisää tutkimusaktiviteettia ja yhdessä lisärahoituksen kanssa mahdollistaa ketterämpään T&K-toiminnan uudelleen suuntaamiseen. Panostus tutkimukseen ja innovaatioihin tarjoaa avaimet tulevaan kasvuun ja yhteiskunnan uudistumiseen.
- Vahva TKI-toiminta on avainasemassa kestävän ja palautumiskykyisen yhteiskunnan rakentamisessa ja vihreän siirtymän toteuttamisessa. Korkeatasoinen ja pitkäjänteinen perustutkimus vahvistaa yhteiskunnan osaamis pohjaa, oikeudenmukaisuutta ja kriisinkestävyyttä.
- 4 prosentin TKI-tavoitteen lisäksi tavoite 100.000 korkeakoulututkinnon saavuttamiseksi vuoteen 2030 mennessä vaatii edelleen satojen miljoonien eurojen vuosittaisen lisärahoituksen. Myös ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden määrän kasvattaminen nykyisestä kolminkertaiseksi, viiteentoistatuhanteen vuoteen 2030 mennessä, vaatii lisäresursseja. Jos opetuksen vaatimia resursseja ei turvata, se johtaa koulutuksen tason laskuun ja resurssien siirtymiseen yliopistojen sisällä uutta luovasta perustutkimuksesta koulutuksen toteuttamiseen. Vaihtoehtoisesti on tingittävä tavoitteista.

PROFESSORILIITTO
PROFESSORSFÖRBUNDET
FINNISH UNION OF UNIVERSITY PROFESSORS

- Tutkimuksen ja opetuksen laatu, kansainvälisesti tunnustettu tieteen ja taiteen korkea taso sekä koulutuksen luoma sivistys ja osaaminen voidaan saavuttaa vain riittävän suurilla investoinneilla tutkimukseen ja koulutukseen. Suomen TKI-rahoitus on jäänyt kilpailijamaitamme jälkeen. JTS korjaa tätä jälkeenjääneisyyttä.

Yksityiskohtainen tarkastelu:

Tutkimus- ja kehitystoiminnan rahoitus

Suomen tavoitteena on nostaa Suomen tutkimus- ja kehittämismenot 4 prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen vuoteen 2030 mennessä sekä hallitusohjelman, tutkimuksen, kehittämisen ja innovaatioiden tiekartan (TKI-tiekartta) että parlamentaarisen tki-työryhmän mukaisesti. Vuoden 2023 valtion T&K-panosten kokonaisuutta korotetaan 344 miljoonalla eurolla edelliseen kehikseen verrattuna. Selonteon mukaan lisäysten määräraha vaikutus on noin 50 miljoonaa euroa vuosina 2023 ja 2024, 150 miljoonaa euroa vuonna 2025 ja nousee noin 212 miljoonaan euroon vuoteen 2026 mennessä. Selonteon mukaan rahoituksen kohdentamisesta tullaan linjaamaan myöhemmin tulevien talousarvioiden ja julkisen talouden suunnitelmien yhteydessä, jolloin tarkistetaan myös toimista aiheutuvat vaikutukset valtuuksiin ja määrärahoihin. Verotuloarvioissa on huomioitu tutkimus- ja kehittämistoiminnan kertymävaikutukseltaan 100 miljoonan euron suuruinen lisävähennys.

Professoriliiton näkemyksen mukaan 4 prosentin (BKT) tavoitetilan saavuttaminen edellyttää noin 200 miljoonan euron vuosittain kumuloituvaa julkista lisäpanostusta tutkimukseen ja kehittämiseen. JTS:n suunnitelma on lisäpanostuksissaan tätä vaatimattomampi, mutta jos samanaikaisesti pystytään muun muassa EU:n tutkimusohjelmista (ml. EU:n puolustuksen kehittämisvaroista), rahapeli-tuotoista ja yritysten lisääntyneestä T&K-aktiivisuudesta suuntaamaan varoja uutta luovaan uteliaisuustutkimukseen, ollaan liiton mielestä oikealla kehitysuralla oikeasuhteisilla resursseilla.

Liitto muistuttaa, että korkealaatuisen tutkimuksen tulokset ovat yliopistojen opetuksen perusta ja uusien sovellusten mahdollistaja kaikkialla yhteiskunnassa. Tutkimuksen ja opetuksen laatu, kansainvälisesti tunnustettu tieteen ja taiteen korkea taso ja koulutuksella aikaansaatu osaaminen voidaan saavuttaa – ja pitää – vain riittävän suurilla investoinneilla tutkimukseen ja koulutukseen. On myös huomattava, että tieteellisen tutkimuksen ja korkeakouluopetuksen korkein kansainvälinen taso kohoaa jatkuvasti. Investoitaessa vapaaseen tutkimukseen parannetaan tiedeyhteisön edellytyksiä käynnistää nopeasti tutkimus, joka auttaa ymmärtämään muuttuvaa maailmaa ja ajankohtaisia ongelmia paremmin. Se johtaa myös varhaisempiin läpimurtoinnovaatioihin, jotka vauhdittavat kestävä kasvua ja ongelmien ratkaisuja. Pandemia on osoittanut meille kaikille tieteen merkityksen hyvinvoivalle yhteiskunnalle.

Suomen Akatemian tutkimushankevaltuutta korotetaan pysyvästi 146,5 miljoonaa euroa, minkä lisäksi vuodelle 2023 osoitetaan kertaluonteinen 10 miljoonan euron valtuus EuroHPC-toiminnan kansalliseen vastinrahoitukseen. Strategisen tutkimuksen myöntövaltuutta korotetaan 25 miljoonaa euroa edelliseen kehikseen verrattuna ja CSC:n tutkimusinfrastruktuurin rahoitukseen osoitetaan 7,5 miljoonaa euroa vuonna 2023, 12 miljoonaa euroa vuonna 2024 ja 15 miljoonaa euroa vuodesta 2025 lähtien. Lisäksi STM:n hallinnonalalle osoitetaan pysyvä 5 miljoonan euron korotus valtion rahoitukseen terveydenhuollon yksiköille yliopistotasoiseen tutkimukseen sekä sosiaalityön yliopistotasoiseen tutkimukseen vuodesta 2023 alkaen.

PROFESSORILIITTO
PROFESSORSFÖRBUNDET
FINNISH UNION OF UNIVERSITY PROFESSORS

Business Finlandin TKI-avustusvaltuutta korotetaan pysyvästi 63 miljoonalla eurolla, minkä lisäksi vuoden 2023 valtuuksiin tehdään veturiyrittäjärahoitukseen kohdennettu kertaluonteinen 60 miljoonan euron korotus sekä otetaan käyttöön 10 miljoonan euron valtuus uuteen alueellisen TKI-rahoituksen instrumenttiin.

Yliopistoindeksi kompensoi nopeasti nousseita korkeakoulutuksen kuluja 62 miljoonalla eurolla 2023. Yliopistoindeksin palauttaminen oli tärkeää yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen päivittäiselle toiminnalle.

Rahapelitoiminnan tuotot

Rahapelituotoilla rahoitettavien yleishyödyllisten toimintojen uuden parlamentaarisesti linjatun rahoitusmallin mukaisesti edellä mainitut menot siirretään rahoituslähteestä riippumatta ja hallitusohjelmassa linjatusta kehysäännöstä poiketen kehykseen kuuluvaksi menoksi vuodesta 2023 lukien. Vaalikauden kehystä korotetaan koko tason osalta, ei vain rahapelituotoilla nykyisin rahoitettavilta osin. Julkisen talouden suunnitelmassa vuoden 2023 rahoitustaso (990 milj. euroa) vastaa parlamentaarisen linjauksen mukaista vuoden 2024 rahoitustasoa.

Selonteon mukaan rahoitusmallin kokonaisuus ja vaikutukset hallinnonalojen budjetointiin täsmenytvät vielä lopulliseen muotoonsa uudistusta koskevan hallituksen esityksen valmistelun edetessä. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla rahapelitoiminnan edunsaajille osoitetaan kompensointirahoitusta jo aiemmin päätetyn 118,3 miljoonan euron lisäksi 20,2 miljoonaa euroa vuonna 2023. Lisäksi osana kompensointirahoituksen kokonaisuutta arpajaisveroa alennetaan, jonka vaikutus opetus- ja kulttuuritoimen pääluokassa on 42,4 miljoonaa euroa. Liitto toteaa, että tieteen osuus rahapelitoiminnan tuotoista on reilut 100 miljoonaa euroa vuositasona eikä rahoitusmallin muutoksesta saa aiheutua leikkauksia tutkimukseen ja ylipäätään opetukseen. Liitto toivoo näin menetellen pystyttävän välttämään tutkimusta uhanneen 2023 'rahoituskuopan', jolloin parlamentaarisen T&K-ohjelman toteutukseen päästään Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen vision 2030 mukaisesti.

Kehysmenojen uudelleen kohdennus vuodesta 2023 alkaen

Professoriliitto kiittää hallitusta siitä, että opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle ei kohdistu aikaisemmin päätettyjä 370 miljoonan euron pysyviä säästöjä. Tämä antaa joustavuutta suunnata tutkimusta uudelleen muuttuneen maailman- ja tiedepoliittisen tilanteen myötä samalla kun päästään toteuttamaan Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen vision 2030 suunnitelmia.

Aloituspaiikkojen lisääminen

Professoriliitto edellyttää, että 50 % korkeakoulutustavoite vuoteen 2030 mennessä eli 100.000 uutta korkeakoulututkintoa tulee toteuttaa koulutuksen korkea laatu säilyttäen ja täysimääräisesti resursoiden. Tämä edellyttää satojen miljoonien eurojen lisäresursointia vuositasona.

Ajatus siitä, että yliopistoissa aina vain opetettaisiin enemmän, on ilman lisäopettajia mahdoton. Muussa tapauksessa tämä tarkoittaa sitä, että henkilöresursseja siirretään tutkimuksesta opetukseen tai digitalisoidaan nykyisiä opetussisältöjä. TKI-rahoituksen nostamisella tavoitellaan kasvua ja tuottavuushyötyjä, jotka syntyvät osaavista tekijöistä ja innovaatioista. Tämä vaatii erityisesti tutkijaresurssien lisäämistä eli henkilöresurssien siirtämistä pitkäaikaiseen perustutkimukseen.

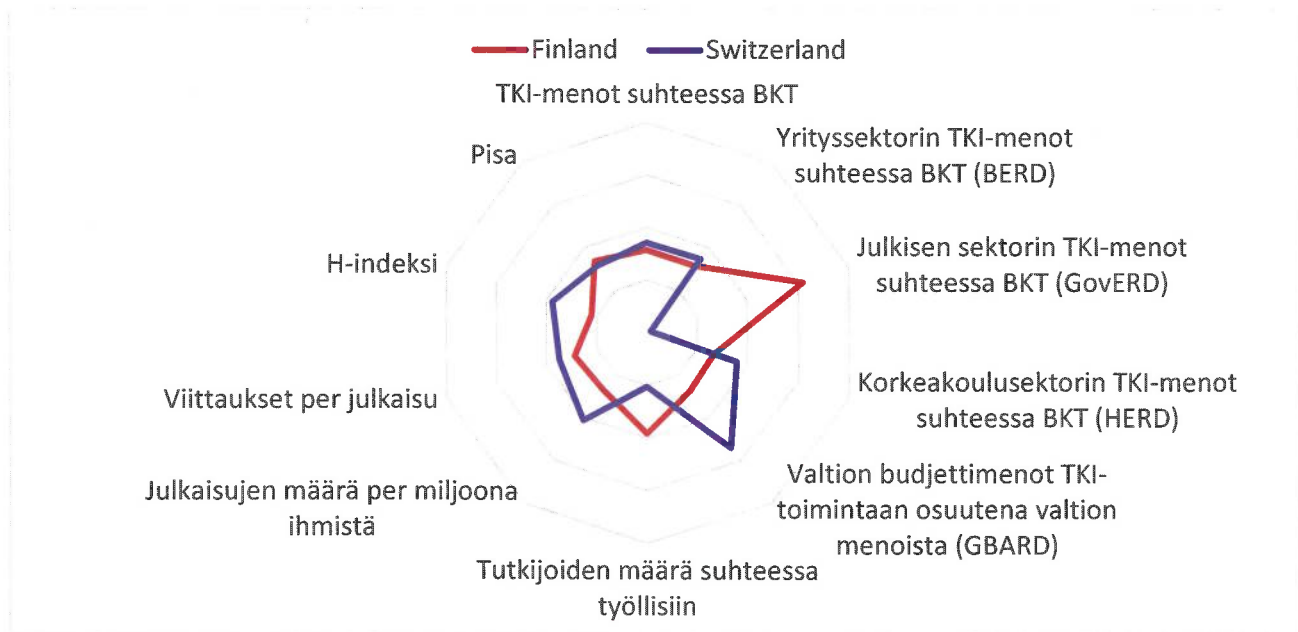
PROFESSORILIITTO
PROFESSORFÖRBUNDET
FINNISH UNION OF UNIVERSITY PROFESSORS

Koulutuspoliittisen selonteon mukaan korkeakoulut lisäävät laajapohjaisella yhteistyöllä ulkomaalaisten opiskelijoiden ja tutkijoiden rekrytointia suomalaisiin korkeakouluihin. Osaajatarpeisiin vastaamiseksi vuosittainen uusien ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden määrä kasvaa nykyisestä kolminkertaiseksi, viiteentoistatuhanteen vuoteen 2030 mennessä. Myös tähän on varattava vastaava rahoitus.

Useat yliopistot ovat päättäneet myöntää erillisten opintojen suoritusoikeuksia henkilöille, joiden tutkinto-opintojen suorittaminen on keskeytynyt ukrainalaisessa korkeakoulussa Venäjän hyökkäyssodan johdosta. Selonteossa on kohdennettu rahoitusta muun muassa Ukrainasta saapuvien pakolaisten perusopetuksen valmistavaan opetukseen. Liitto toteaa, että ukrainalaisten auttamiseksi tarvittavat lisäresurssit tulee turvata koko koulutusketjun osalta. Yksittäisten ja uhan alla olevien tutkijoiden oikeudet ja tarvittava tuki tulee lisäksi varmistaa erityisohjelmien avulla (Scholars at Risk).

Tiedepoliittisia ratkaisumalleja

Professoriliiton Kevätseminaarissa 22.4.2022 esitettiin ehdotuksia tiedepoliittisiksi ratkaisumalleiksi (Aula Research). Tiedepoliitikalta vaaditaan pitkänteisyyttä ja kokonaisvaltainen tiedepoliittikka vaatii hyvää koordinaatiota ja johtamista, jotta JTS:n resurssoinnit saadaan täysimääräisesti hyödynnettyä ja suunnattua uudelleen muuttuneen maailmanpoliittisen tilanteen mukaan. Suomen TKI-rahoitus on jäänyt kilpailijamaistamme jälkeen.

Kuvan selite: *GovERD sisältää julkishallinnon organisaatioiden (valtio, alueet, kunnat) TKI-menot lukuun ottamatta yliopistojen menoja. Yliopistojen ja yliopistojen alaisuudessa toimivien tutkimuslaitosten menot sisältyvät HERDiin. Ei sisällä valtionyhtiöiden TKI-menoja, ne sisältyvät BERDiin.

Hallinnonalakohtaisen tutkimusrahoituksen (GBARD) osuus on Suomessa varsin suuri. Sen siirtämistä Sveitsin tapaan jaettavaksi ensisijaisesti suoraan yliopistojen perusrahoitukseen tai vaihtoehtoisesti Business Finlandin ja Suomen Akatemian kautta kannattaisi vakavasti harkita. Näin voisi T&K-toiminnan tavoitteiden toteuttamista koordinoida. Rahoituksen käyttöä valvomaan tarvittaisiin parlamentaarinen toimielin – sama, joka seuraa 4%:n tavoitteen saavuttamista. Myös tutkimus- ja innovaationeuvoston roolia ja kokoonpanoa kannattaisi harkita suhteessa parlamentaariseen työhön.

PROFESSORILIITTO
PROFESSORSFÖRBUNDET
FINNISH UNION OF UNIVERSITY PROFESSORS

Professoriliitto-Professorsförbundet

Jukka Heikkilä
puheenjohtaja

Tarja Niemelä
toiminnanjohtaja